

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 6 Tillegsspørsmål

Fylke: Lov Trondelag

Tillegsspørsmål nr.

Herad: Rissa

Emne: Folkelig Musikinstru-
ment

Bygdelag: Rissa

Oppskr. av: Johan Torvik

Gard: Mo

(adresse): Rissa

G.nr. 63 Br.nr. 4, 12 og 13

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Her tatt med flere eldre

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke): folk om instrument

SVAR

For c.a. 70 år tilbake i tiden var det nokre almindelig at store gjedugjeter
 har her gjort sig en alderstier,
 som de lærte sig til å blåse i.
 Men stund blei flink, til å frem-
 bringe toner på denne måte;
 Men her de fleste blei vest-
 net, ferdigheten ikke surleg stor.
 Olderlære hadde foran av en
 trompet. D. var laget av to lige-
 dannet stikter som var lagt sam-
 men langsiden midten. I den neder-
 st ende var den formet som en trakt
 og og langs eller begge stiktene
 var det skåret en vinkel, således
 at det blei en pass åpning i
 midten når begge stiktene blei
 lagt sammen. Det blei suret
 bjørketreger om turen, for å få den
 litt. I Tegerne var laget av lign-
 ne bjørketreger. Det var ingen
 tønne i over ende. Men kunne
 foran, tønne og leder på rett
 måtte for å frembringe lyd.

Sp 1 forts. Går vi 100 år eller endda
 longer tilbage i tiden, så var
 det meget væg og og ikke så få byr-
 ner som holdt til i skog og mark.
 Når husedyr blev holdt i utmar-
 ke måtte det være store gætter, op til
 17 eller 18 år ^{gamle} som var gæture.
 I den tid var kunsten turen brukt
 for å skremme rovdyrerne

Man har kjennskap til
 at det blev laget turer av et stykke
 alderbark som var flittet av
 en stor rørt alder i svejeliden.
 Borken var rullet sammen ~~som~~
 så den fikk form som en smal
 bratt. Det var ingen sänge i
 øvre ende av en lår formet på
 denne måte. Men det ^{var} vistnok
 mer vanskelig å få borer i en
 tår av bork enn av alderbark.

Vi har ordet turi om en
 ungdom med ^{mindre} heldige legemlig form
 eller mindre god spolelig holdning.
 Kanak saktis på en tår av alder-
 bark lå til grunn for dette navn.
 Når man laget et bittkehorn til å
 bringe frem borer med, laget
 man en sänge av en og festet
 til over enden av instrumntet.
 Instrumentet med navnet Halme
 eller Harpipe er ikke kjent her

2

Sp 3.

Såvidt man kjemmer har det ikke
 vært laget rangler av noen
 slags form i bygda
 I den senere tid er det kommet
 noen rangler i bruk som er kjent
 i byen

Sp 4

Å legge stikken av et older-haa-
 sel eller aspeblad mellom enden
 av peke- og tommelfingeren og
 blakplaten mellom over åpningen
 mellom fingrene og slå med bla-
 det med innsiden av den annen
 mellomhand er en kjent lek for
 barn og ungdom

Å smelle en gress kjert med luft
 er en alminnelig kjent lek for noe
 større barn

Det er en kjent stikk å få en liten
 smell ved å slå i skytten blomster-
 krønna på en større klokke blomst,
 som her i bygda er Kall Smelde

Å lage smell ved å slå på
 gjør laget på en ambolt er ingen
 kjent stikk her

Å ha vann i en patronhjule og
 sette en kopp av tre i vann, så den
 blir tett, og så kaste den på vann
 får å få smell når vandampen
 den koppen ut av hjulen har vært
 gjort kanskje helst av noe større gjetter
 Man kjemmer ikke til at smell
 er laget ved å bruke nøtterull

Å lag en smull med svæpsvenden
for å sette fart i hestene er nok
brukt, men det var ikke almindelig
å se svæp når man var ute og kjør-
te. Barn og ungdom kunne smulle
med en svæp når de fikk full
v en sådan.

Når undere at voksne personer smul-
te med svæp for å sette fart i hestene,
så hadde vistnok de andre
mønstret måter på frem smull på
ikke annen mening som som lek
og tidsfordriv.

Til av for brudefallet har det
vært skikket at en person, skikket
et skott ^{med gull} ~~med gull~~ ^{med gull} brudefølget på heim-
veg fra kirken kom i nærheten
av briftlappgården.

Når annen mening med
dette om at det skulle være en
are for brudeparet og brudefølget,
er er ikke kommet frem iallfall
ved 2 siste månedene.

Sp 5

Går vi 8 år eller lenger tilbake
til tiden så var stål eller
stålglø med varme i bruk som vann
med onde magter. Har aldrig
hørt om at serlig lyder eller
utlyder skulle være tegn eller
varsel for godt og ondt.

Boss den 27/4 - 1952

Johann Voreik